

УДК 37.015.31:793.31

ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ НАРОДНО-СЦЕНІЧНОГО ТАНЦЮ У ХОРЕОГРАФІЧНИХ КОЛЕКТИВАХ ХУДОЖНЬОЇ САМОДІЯЛЬНОСТІ

Лілія ПРИГОДА

*Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка,
вул. Остроградського, 2, Полтава, Україна, 36000,
тел.: (+38052) 601719; (+38050) 9355242, e-mail: l.prigoda@rambler.ru*

Досліджено особливості викладання народно-сценічного танцю у колективах художньої самодіяльності. Проаналізовано методи, прийоми, які використовують керівники ансамблів народного танцю в процесі навчання.

Ключові слова: народно-сценічний танець, художня самодіяльність.

Метою дослідження є з'ясувати особливості викладання народно-сценічного танцю у художній самодіяльності на відміну від професійної школи.

Завдання дослідження – проаналізувати та визначити, як і в якому обсязі використовувати методи навчання професійної школи народно-сценічного танцю в колективах художньої самодіяльності.

Найпопулярніший та найбільш поширений вид самодіяльного хореографічного мистецтва – народний танець – є основою репертуару більшості самодіяльних колективів. Народний танець настільки різноманітний, наскільки різні за своїм життєвим устроєм народи світу. Мова народного танцювального мистецтва яскрава і виразна. Танець кожного народу – це ілюстрація його життя, побуту та праці. Вивчення народного танцю в колективах художньої самодіяльності має свої особливості. Такі автори як А. Лопухов, А. Ширяев, А. Бочаров, Т. Ткаченко, Н. Тарасова та інші, у своїх роботах розкривають методику вивчення та правила виконання вправ біля станка, рухів і комбінацій рухів на середині залу в уроці народно-сценічного танцю. Ці рекомендації спрямовані передусім для професійного навчання. Мета дослідження полягає у тому щоб з'ясувати як можна використовувати відомі методики вивчення народно-сценічного танцю у художній самодіяльності.

Засвоєння школи народно-сценічного танцю – найефективніший засіб підготовки учнів до виконання різних народних танців, ознайомлення учасників колективів з хореографічною культурою народів світу. Народно-сценічний екзерсис – це спеціальний танцювальний тренінг, відмінний від класичного екзерсису, він продовжує розвиток рухового апарату учнів у специфіці пластики народного танцю. Частина елементів народно-сценічного екзерсису виникла на основі елементів класичного танцю та класичного екзерсису [4, с. 10].

Найважливішою умовою має бути строга послідовність навчання народно-сценічному екзерсису на підставах професійного навчання основа класичного

танцю [6, с. 5]. Ця особливість методики дає змогу навчати грамотно і прискорено, покращити танцювальну підготовку учнів.

Народно-сценічний екзерсис розвиває м'язи, суглоби і зв'язки, які були не повністю розвинені вправами класичного екзерсису. Передусім це стосується гомілковостопного і колінного суглобів, а також м'язів, що забезпечують їх рух. Головна особливість народно-сценічного екзерсису – це активний рух на опорній нозі. У процесі вдосконалення народно-сценічного екзерсису завершується формування танцювальної техніки виконавців. А це уможливило виконання різних за складністю композицій народних танців. У народно-сценічному екзерсисі часто застосовується принцип контрастності, тобто чергування різних за навантаженням вправ і елементів. У разі його використання одночасно працюють різні групи м'язів, суглобів і зв'язок. Наприклад, присідання, рухи для розвитку рухливості стопи, вправи із ненапруженою ступнею і колообертальні рухи ніг, вправи на вистукування, великі кидкові рухи та т. п. Підготовка виконавців народного танцю – процес тривалий, який вимагає від педагога й учнів великої щоденної праці. Будувати урок народно-сценічного танцю потрібно так, щоб у міру вивчення технології танцю вона поступово підкорялася сценічним завданням.

Педагогіка народно-сценічного танцю у хореографічних колективах художньої самодіяльності багато в чому спирається на досвід професійної школи. Однак повністю використання у художній самодіяльності методів та засобів професійного хореографічного навчання неприпустиме. Відбір засобів і методів навчання народно-сценічного танцю має бути творчим, враховуючи конкретні завдання, що стоять перед художньою самодіяльністю загалом і кожним колективом зокрема. Варто враховувати вікові особливості учасників колективу (дитячий, підлітковий, дорослий), їхні можливості та умови роботи. Основним критерієм відбору засобів і методів для художньої самодіяльності повинен бути принцип доступності і цілеспрямованості.

Урок народно-сценічного танцю складається із трьох частин: вправи біля станка; рухи і комбінації на середині залу; навчальні етюди на танцювальному матеріалі народних танців, які готуються до постановки.

Вправи народно-сценічного екзерсису спрямовані на вироблення якостей, необхідних для розвитку танцювальної техніки. Кожен рух екзерсису має своє призначення і виконує певні функції. На початку уроку, перед народно-сценічним екзерсисом, рекомендується проводити невеличку розминку. У молодших класах це переважно маршові рухи, скоординовані з роботою рук: марш танцювальним кроком (по колу чи фігурній) на всій ступні, на півпальцях, біг по колу, боковий галоп, підскоки. У середніх та старших класах можна використовувати різні нескладні гімнастичні вправи, які виконують або стоячи, або лежачи на підлозі. Ця попередня розминка повинна займати не більше 5–7 хвилин. Наприкінці кожного уроку 3–5 хвилин необхідно залишити на вправи, які заспокоюють дихання і повертають м'язи в стан відносного покою – повільні рухи корпусу і рук. Час, відведений на різні частини уроку, змінюється в залежності від року навчання і завдань, які стоять перед колективом. У період формування колективу велику частину часу займає екзерсис біля станка – приблизно 2/3 кожного заняття. До кінця першого року навчання – вже 1/2 частину уроку. На другому році навчання і далі екзерсис біля станка займає одну третину уроку. Урок народно-сценічного танцю біля станка особливо на початку навчання, формується не відразу. Поступово із окремих елементів,

рухів складаються навчальні комбінації. Новий рух вивчають обличчям до станка, виконують із однієї, а потім з іншої ноги. Різноманіття пропонованого матеріалу, послідовність його засвоєння, помірне навантаження на суглобо-зв'язковий апарат – застава успішного проведення уроку, досягнення головної мети – формування необхідних виконавських навичок [1, с. 6].

Завданнями народно-сценічного екзерсису першого року навчання є вивчення основ і формування професійних навичок, а також розвиток суглобо-зв'язкового апарату, вироблення пластичності, сили м'язів і натягнутості ніг.

Усі вправи екзерсису виконують у повільному темпі, у так званому «чистому вигляді» або у найпростіших комбінаціях. На початку навчання рухи корпусу і руки перебувають у статичному положенні, вправи виконують тільки ногами. В міру засвоєння можна долучати нескладні *port de bras* у характері комбінацій, але з ускладненням рухів, варто пам'ятати, що у початковій стадії не треба ставити декілька завдань одночасно.

Головне завдання народно-сценічного екзерсису біля станка на другому році навчання полягає у закріпленні професійної основи, закладеної раніше. У роботі над кожним рухом екзерсису доцільно добиватися точності і чистоти виконання, тільки після цього можна ускладнювати вправи координаційно і композиційно. На цьому етапі навчання відбувається засвоєння складніших форм раніше вивчених рухів і нових елементів та вправ, призначених для вироблення сили ніг, особливо стопи, розвитку пластичності корпусу, координації та танцювальності. У комбінації ширше вводять *port de bras*, оберти, нахили і перегинання корпусу, що розширює виконавські можливості учнів.

Головним завданням народно-сценічного екзерсису біля станка на третьому році навчання є подальший розвиток професійних навичок. З цією метою додають нові, складніші вправи. Композицію комбінацій екзерсису ускладнюють, темп виконання рухів прискорюють. Велике значення відведено виразності виконання кожного елемента, тобто внесенню «творчого початку». Упродовж четвертого, п'ятого та подальших років навчання удосконалюють техніку виконання вивчених рухів, зростає складність танцювальних елементів та артистична майстерність виконавців [6, с. 6, 48, 79].

Не можна захоплюватися багатократним повторенням одного руху, оскільки це може спричинити перевтому м'язів, зв'язок, привести до травми. Протягом одного уроку не варто вивчати багато нових рухів. Повторивши пройдене, можна вивчити одне-два нових *pas*. Використання багатьох народних танців потребує особливої м'якості, пластичності рухів рук. Враховуючи цю обставину, в урок потрібно вводити спеціальні вправи для розвитку пластики рук, рухливості кистей і плечового пояса. Специфіка самодіяльного хореографічного мистецтва потребує особливої уваги до вивчення обертальних рухів. Оберти наявні в танцях різних народів світу. Зокрема, оволодіння технікою обертів робить виконавця спритнішим, рухливішим і при виконанні інших танцювальних рухів. Найважливішим завданням і запорукою праці будь-якого танцювального колективу художньої самодіяльності є певна постановка корпусу учнів. До роботи над постановкою корпусу приступають з перших уроків, з початку на середині залу, потім біля станка. У колективах художньої самодіяльності паралельно з навчально-виховним процесом відбувається і постановочна робота. У багатьох колективах учасники

виходять на сцену після невеликого шестимісячного періоду підготовки. Тому у хореографічних самодіяльних колективах з перших занять треба прагнути не тільки до формування певних рухових навичок, до узгодженості рухів із музикою, але і до розуміння художньої сторони рухів, виразності, емоційності, артистичності та манери виконання [7, с. 621]. І водночас не можна зменшувати вимогливості до естетичної форми рухів, грамотності, чистоти танцювальної мови.

Отже, навчання у хореографічному колективі ґрунтується на обов'язковій регулярності занять, які забезпечують систематичне закріплення отриманих навичок, сприяють творчому зростанню учасників.

Навчання народно-сценічного екзерсису загалом аналогічне до навчання класичного екзерсису. Однак не варто забувати про пластико-технологічні особливості народного танцю.

Специфіка викладання народно-сценічного танцю у художній самодіяльності полягає в умілому, творчому використанні законів, засобів і методів професійної школи з урахуванням завдань, умов роботи і контингенту учасників самодіяльних хореографічних колективів.

Список використаної літератури:

1. *Гусев Г.* Методика преподавания народного танца: упражнения у станка / Г. Гусев. – М. : Владос, 2003. – 208 с.
2. *Зайцев Є.* Основи народно-сценічного танцю: у 2-х ч., Ч. 1 / Є. Зайцев. – К. : Мистецтво, 1975. – 145 с.
3. *Зайцев Є.* Основи народно-сценічного танцю: у 2-х ч., Ч. 2 / Є. Зайцев. – К. : Мистецтво, 1976. – 147 с.
4. *Лопухов А.* Основы характерного танца / А. Лопухов, А. Ширяев, А. Бочаров. – СПб., М., Краснодар : Планета музыки, Лань, 2007. – 344 с.
5. *Стуколкина Н.* Четыре экзерсиса: уроки характерного танца / Н. Стуколкина. – М. : Всероссийское театральное общество, 1972. – 399 с.
6. *Тарасова Н.* Теория и методика преподавания народно-сценического танца / Н. Тарасова. – СПб. : Искусство, 1996. – 132 с.
7. *Ткаченко Т.* Народный танец / Т. Ткаченко. – М.: Искусство, 1954. – 684 с.

Стаття надійшла до редколегії 19.02.2014

Прийнята до друку 23.04.2014

FEATURES OF TEACHING OF FOLK-STAGE DANCE IN CHOREOGRAPHIC COLLECTIVES OF AMATEUR PERFORMANCES

Lilija PRIGODA

*The Poltava National Pedagogical University of the name Volodymyr Korolenko,
Ostrogradsky Street, 2, Poltava, Ukraine, 36000,
tel.: (+38052) 601719; (+38050) 9355242, e-mail: l.prigoda@rambler.ru*

The features of teaching folk-stage dance amateur groups. Analyzes methods that use managers folk dance ensembles in learning.

Key words: folk-stage dance, amateur.

ОСОБЕННОСТИ ПРЕПОДАВАНИЯ НАРОДНО-СЦЕНИЧЕСКОГО ТАНЦА В ХОРЕОГРАФИЧЕСКИХ КОЛЛЕКТИВАХ ХУДОЖЕСТВЕННОЙ САМОДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Лилия ПРИГОДА

*Полтавский национальный педагогический университет имени В. Г. Короленко,
ул. Остроградского, 2, Полтава, Украина, 36000,
тел.: (+38052) 601719; (+38050) 9355242, e-mail: l.prigoda@rambler.ru*

Исследовано особенности преподавания народно-сценического танца в коллективах художественной самодеятельности. Проанализовано методы, приемы, которые используют руководители ансамблей народного танца в процессе обучения.

Ключевые слова: народно-сценический танец, художественная самодеятельность.